Op bezoek bij Tip Marugg

De dunste schaduw van het eiland

We reden in een kleine auto naar Band'abou, het dunbevolkte, westelijke gedeelte van het eiland. Om het Schottegat, langs de Grote Berg, de Kleine Berg en de Meiberg, in de richting van het landhuis Pannekoek. Aan het stuur zat de schrijver Boelie van Leeuwen, zonder hoed en zonder zonnebril, want het was stikdonker. Nacht, zou je zeggen als je niet wist dat het nog maar vroeg in de avond was. In het Caribisch gebied verdwijnt al om zeven uur de zon en daarna is het binnen een paar minuten zo donker dat de avond nacht lijkt. In het licht van de koplampen waren grote cactussen te zien en grauwe stekelige struiken, een dode hond, af en toe wat bebouwing zonder samenhang — een dorp? geen dorp? — en soms de verschrikte ogen van een geit. We waren op weg naar het huis van Tip Marugg.

Afschuw van licht heet de bundel met de verzamelde gedichten van Silvio Alberto Marugg, die een paar jaar geleden in Nederland werd gepubliceerd. De arts en letterkundige Chris Engels die in de oorlog vanuit Willemstad het tijdschrift *De Stoep* uitgaf, noemde in zijn voorwoord die titel zeer toepasselijk, want niemand van de redacteuren had de 21-jarige luitenant bij de kustwacht ooit gezien toen in 1945 zijn eerste kwatrijnen werden afgedrukt. "Het gelukte de schrijver dat ongeveer zijn hele leven lang vol te houden", constateerde Engels. "Niemand verwachtte hem op schrijvers- bijeenkomsten. Lang en slank was hij de dunste schaduw van het eiland".

Afschuw van licht is een boekje met nog geen dertig gedichten, waarvan drie in het Papiamentu. Surrealistische poëzie, met een zware, pessimistische toon die niet zoals in het latere proza, wordt gecompenseerd door lichtere, relativerende passages.

Het lijkt of de dichter zelf ook aan dit werk is gaan twijfelen, want in zijn roman *Weekendpelgrimage* laat hij de hoofdpersoon verzuchten: "Is er wel een plaats op dit eiland waar je met rust gelaten wordt? Overal waar ik kom, is het hetzelfde liedje. Daar heb je de krantenman. Daar heb je de zuiplap. Daar heb je de dichter. Zoals vele andere jongemannen op deze leeftijd, heb ik op mijn achttiende of negentiende jaar de domme puberstreek begaan een stel gedichten te schrijven. Het beroerde is dat ik ook de stomme fout beging er in toe te stemmen dat ze werden gepubliceerd. Sindsdien ben ik gebrandmerkt als dichter. Ha, daar heb je de dichter. Overal waar ik kom. Ha, daar heb je de dichter".

Weekendpelgrimage het verslag van een in dronkenschap doorgebrachte zaterdagnacht en zondagochtend op Curaçao, verscheen voor het eerst in 1957 als driedubbele aflevering van de *Antilliaanse Cahiers* die Cola Debrot voor de Nederlandse uitgeverij De Bezige Bij redigeerde. Tip Marugg was inmiddels redacteur van *Passaat* het tijdschrift van de Shell op Curaçao, een baan die hij tot aan zijn pensioen zou houden.

In Nederland reageerde de kritiek vrijwel unaniem enthousiast op de roman, die uiting geeft aan een soort tropisch existentialisme: de hoofdfiguur twijfelt al hevig aan zichzelf en aan de zin van zijn leven, maar die twijfel wordt nog eens versterkt door zijn bijzondere positie als blanke op een tropisch eiland. "Soms wou ik dat ik een neger was", denkt de 'ik' in *Weekendpelgrimage*. "Ik stel me voor dat ik me dan beter op mijn gemak zou voelen hier. Dit is een negereiland, hoe je het ook bekijkt. De zon, de lucht, de cactussen, de kust en de zee, alles hoort bij het neger—zijn. Een blanke heeft hier niets te maken. De hete zon die hier brandt is een negerzon. Een blanke, al is het een blanke die hier geboren en getogen is, is er niet tegen bestand en went er nooit helemaal aan".

Een liefde tussen de hoofdfiguur en het gekleurde meisje Altagracia blijkt, heel anders dan in het al voor de oorlog verschenen *Mijn zuster de negerin*, door de vastliggende verhouding tussen blank en zwart onmogelijk. Hij beseft dat de maatschappij het hem niet toe zal staan haar te trouwen, zij beschouwt zijn affectie omdat hij een blanke is als onoprecht, als verkrachting.

De glimp van hoop waarmee *Weekendpelgrimage* ondanks al-

TIP MARUGG: DRIE GEDICHTEN EN EEN FRAGMENT

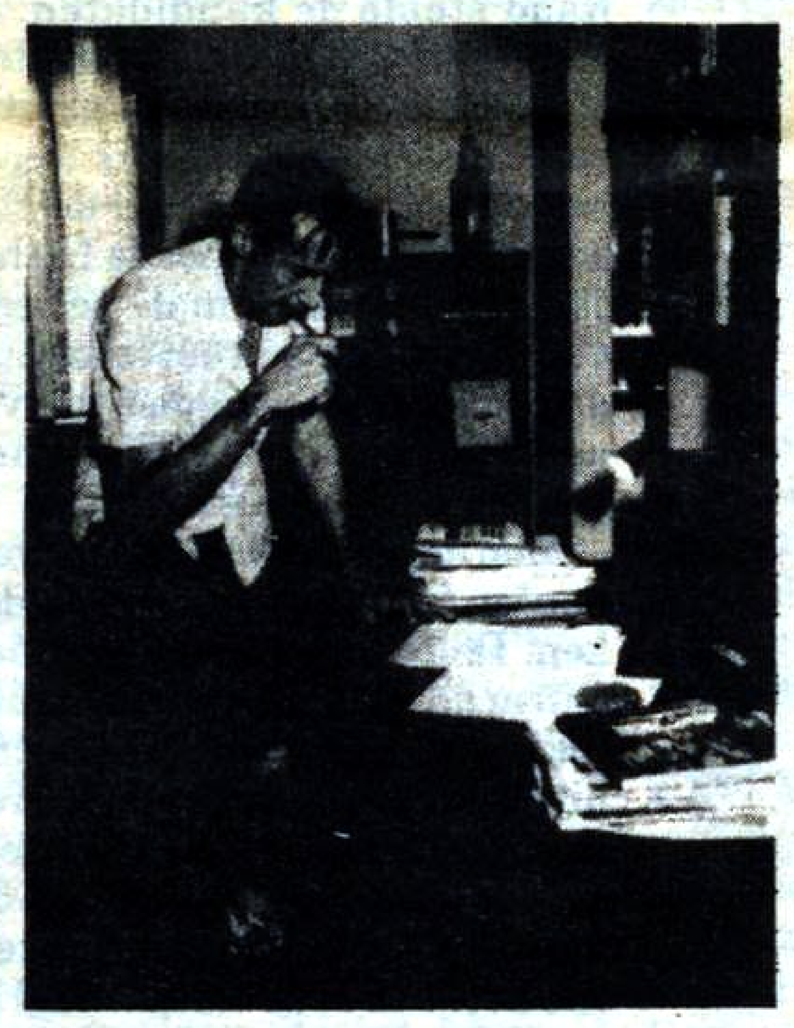

pa mira mi isla bashí
m'a drenta e úniko kas den punda
bon kañá

e muhé dominikanu
ku wowo di muhé
a pone mi pensa
riba e bírgen ku barika

mi n' por a kòrda mi nòmber
ken mi tá
ni ken mi ke tá

solamente
un hòmber i un puta
i yu di e bírgen
huntu ku nan

Voor het gedicht de lilith zie noot op blz. 4

de lilith

in haar eeuwige wake paart zij
met pindaspinnen en schorpioenen
teelt demonen in het ontzettende puin

van wat een arduinen landhuis was
waarin een krijtwitte man
negerinnen gulzig ontmaagdde

naakt en kleum ligt zij
bij magere langwerpige katten
en niemand windt een lijnwaad
om het lichaam van de eerste vrouw

三十輻共一轂當其無有車之用
埏埴以為器當其無有器之用
鑿戶牖以為室當其無有室之用
故有之以為利無之以為用

Lao Tsu

TAO TE CHING, NO.11

Thirty spokes share the wheel's hub;
It is the center hole that makes it useful.

Shape clay into a vessel;
It is the space within that makes it useful.

Cut doors and windows for a room;
It is the holes which make it useful.

Therefore profit comes from what is there;
Usefulness from what is not there.

Gia-Fu Feng and Jane English

wel dertig spaken aan een wiel:
doch het gat in het rad
maakt hem dienstig

een bokaal van klei geboetseerd:
door de holte in het midden
drink ik dagelijks rum

maak een deur in een wand:
de opening gebruik ik
om te komen en te gaan

handzaam al wat is
door wat er niet is

TM

les eindigt is geheel afwezig in het tien jaar later verschenen *In de straten van Tepalka*. Weer een boek over angst, eenzaamheid, drank en dood, vol dromen, herinneringen en visioenen; en nog beter, strakker, geschreven. Ook deze roman kreeg mooie recensies in de Nederlandse pers, maar hij werd geen verkoopsucces. Daarna hebben we in Nederland niets meer van Tip Marugg gehoord.

Maar op Curaçao werd me gezegd dat hij nog steeds schrijft, in de totale afzondering van zijn huis op Pannekoek. Dat hij nog steeds de nacht verkiest boven het daglicht; pas als de ergste middaghitte voorbij is wordt hij wakker, om 's avonds en 's nachts te lezen en te werken. En dat hij nog steeds drinkt.

De publiciteit — interviews, foto's — schuwt hij doorgaans als de pest maar in het enige vraaggesprek dat ik ooit met hem las is hij over zijn drankgebruik vrij openhartig. "Als er geen alcohol zou bestaan was het leven niet leefbaar" zei hij in juni 1979 tegen een verslaggever van het Curaçaose dagblad *Beurs— en Nieuwsberichten*. Eten, verklaarde hij, is iets dierlijks, iets vulgairs. Drinken een middel om jezelf te zijn, compleet te zijn. "Iemand die nadenkt over het leven, iemand die zijn eigen feilen kent, heeft alcohol nodig."

Het doel van het bezoek van Boelie van Leeuwen aan "mijn vriend Tip, de heremiet" was, om de schuwe auteur na al die jaren weer tot de publikatie van verhalen en gedichten te krijgen. Eerst maar eens in de vorm van fragmenten in een krant. De onderhandelingen daarover hadden al weken, maanden geduurd en al enige vergeefse tochten naar het binnenland van Band'abou gevergd. Tip aarzelfde, vond zijn werk niet goed genoeg. Soms leek hij voor het idee gewonnen te zijn, dan arriveerde toch weer niet het beloofde manuscript. "Maar vanavond", zei Boelie vastbesloten, "ga ik niet weg zonder de tekst." Ik mocht mee, onder voorwaarde dat ik me niet te opdringerig zou gedragen.

"Wat heeft hem uiteindelijk doen besluiten om te publiceren", vroeg ik terwijl we door het donkere landschap reden.

"Het bijbelwoord van de evangelist Lucas: 'Niemand steekt een lamp aan en zet die in de kelder of onder de korenmaat'," zei Boelie van Leeuwen.

"Zou Tip Marugg ook al bekeerd zijn?" dacht ik bij mezelf en ik herinnerde me toch heel duidelijk de passages in zijn beide romans die suggereren dat ook het christendom geen redding biedt in een uitzichtloos bestaan. Maar ik zei: "Is hij dan godsdienstig?"

"Wat is godsdienstig?" luidde het antwoord. "In ieder geval waardeert hij de bijbel om zijn rijkdom aan taal. We kunnen soms uren samen praten over taal, over het ontstaan van uitdrukkingen. Het Nederlands is heel merkwaardig. Zo'n zegswijze als 'lust u nog peultjes'?', waar komt die nou bijvoorbeeld vandaan?"

De auto stond stil voor een betonnen bungalow in een tuin met hoog gras dat heen en weer bewoog in de wind en meteen kwamen drie honden luid blaffend uit de deur van het huis rennen, gevolgd door hun eigenaar. Tip Marugg bleek een broodmagere man met een wat droevig maar vriendelijk gezicht. Hij was gekleed in een Amerikaans zomerhemd en een broek met een messcherpe vouw.

Ook binnen getuigde alles van beheersing over het uiterlijke leven: een smetteloos interieur in jaren vijftig—stijl, compleet met een stalen boekenrek waarop veel Engelse pockets, woordenboeken, naslagwerken. De drie honden snuffelden aan de bezoekers. Uit een afgesloten zijvertrek klonk plotseling het woedende geblaf van een vierde. De hond die achter het slot werd gehouden, legde de gastheer uit, wilde voortdurend één van die andere te lijf. Het zou een gevecht op leven en dood worden vreesde hij, daarom hield hij ze gescheiden. Maar ze konden elkaar voortdurend horen en ruiken, daar werd de hond in de kamer soms dol van woede van.

Enige tijd geleden was het dier er in geslaagd om tegen het ochtendgloren vanuit de tuin het huis binnen te dringen en daar had het niet alleen zijn soortgenoot aangevallen, maar ook zijn baas, die in het donker trachtte tussen beide te komen. Tip Marugg liep met ons naar de keuken en toonde hoe één van de deurstijlen van de achterdeur was doorgeknaagd. Tegen de huiseigenaar had hij, om moeilijkheden te voorkomen, gezegd dat het een aanval van termieten was geweest. Met zijn drieën keken we naar de aangevreten deurpost. Termieten, zeiden we, ja termieten.

Terug in de kamer liet hij zien, hoe een vinger van zijn linkerhand niet meer kon bewegen. Dat zou wel zo blijven, want de pees was doorgebeten. Hi maakte duidelijk dat hij er niet veel voor voelde een operatie te riskeren. Daarna schonk hij bier voor mij in en frisdrank voor zijn andere bezoeker, die naar hij mij had verteld na een periode van hevig alcoholmisbruik nu al dertig jaar niet meer dronk. Zelf nam hij het drankje ter hand dat hij al voor onze komst had ingeschonken. "Tip, wat zit er toch in dat glas, man", vroeg Boelie van Leeuwen een paar keer plagerig. De aangesprokene glimlachte slechts.

"En nu de tekst, heb je 'm,?"

Tip Marugg liep naar zijn bureau en pakte van de plek naast één van zijn twee schrijfmachines een stapeltje uiterst nauwgezet betypte velletjes.

Goedkeurend grommend nam Boelie van Leeuwen de papieren door. Af en toe citeerde hij een passage die hem bijzonder beviel. Ik begreep dat het ging om een fragment uit een grote roman, een eigen gedicht en de vertaling van een gedicht van Lao Tse, de Chinese wijsgeer die toen hij uit China weg wilde om de eenzaamheid te zoeken slechts met moeite door een grenswachter kon worden overgehaald om zijn *Tao Tse King* op papier te zetten, zodat het nageslacht er iets aan zou hebben.

Er moest ook een foto bij de publikatie en daarom was er de vorige dag een fotograaf geweest. Tip Marugg herinnerde eraan, dat hij de foto's eerst moest zien om ze goed te keuren. Er was hem beloofd dat ze in een verzegelde enveloppe, mèt de negatieven, zouden worden langs gebracht.

Ik kreeg nog een glas bier. Er werd nog wat heen en weer gepraat. Steeds als er een stilte viel hoorden we het geschuif en gejank van de hond in de kamer. Hoe het gesprek op dat onderwerp terecht kwam, weet ik niet meer, maar op een gegeven moment hadden we het over de verhouding tussen mannen en vrouwen op Curaçao. Tip zei: "De vrouwen hier zijn altijd sterker dan de mannen. De vrouwen houden stand. De mannen mogen hun zaad storten en wat rondrijden in glimmende auto's. Dat is alles."

Landschap op Band'abou, het westelijk deel van Curaçao (foto: H. M. van den Brink)

Toen we weggingen liep hij met ons mee naar het tuinhek. De drie honden renden om hem heen en overstemden met hun geblaf de vierde in het huis.

Onderweg naar de stad zei Boelie van Leeuwen meer tegen zichzelf dan tegen mij: "Zo kun je toch niet leven. In zo'n volstrekte eenzaamheid. Ik heb wel eens tegen hem gezegd: Neem toch een Colombiaanse hoer of een vrouw uit Haïti of Santo Domingo en laat haar in het achterhuis wonen. Ze zou voor je kunnen koken en ze zou haar mond houden. Je zou geen last hebben. In hun eigen land creperen die mensen van de honger". En tegen mij: "Ik heb groot respect voor Tip. Hij is een man met smaak, met gevoel voor stijl. Maar waarom maakt hij het zichzelf zo moeilijk? Ik denk wel eens: misschien haat hij die honden wel".

Op vrijdag, 31 mei jl., verscheen in Ñapa een fragment uit Tip Maruggs derde roman, *De vernietiging van Zuid—Amerika*. ■